

Pastoralis Sollicitvdinis, Sive De Officio, Et Potestate Episcopi

Tripartita Descriptio. Cvivs Pars Prima Episcoporum institutionem, ...
Secvnda Quicquid ad Episcopi est potestatem, ... Tertia Quod ad casuum
reseruationem, ... Methodo Noua, & expedita complectitur

Quæ omnia ad praxim vtriusque fori, interioris scilicet, & exterioris, & ad
iurisdictionis explicationem exigenda continet

Barbosa, Agostinho

Parisiis, M.DC.XXV.

Episcopvs An Solvs habeat causarum matrimonialium cognitionem?
Allegatio LXXXIV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98639](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98639)

101. Gonzal. doct. glos. 2. nu. 54. D. Barb. in privatis scho-
lis ad l. si is qui, ff. de vulgari, nu. 2.

26 Quando testator mandat bona sua distribui
in virgines maritandas, non poterunt execu-
tores ea erogare in virgines ingredientibus monaste-
rium Natta conf. 296. numero 4. Roland. conf. 35. nu-
mero 16. vol. 3. Boer. decif. 3. numero 13. Cardin. Man-
tio. de conest. ultim. vol. lib. 8. titul. 5. numero 22.
Libr. 12. titul. 23. numero. 5. Simon de Pretis de in-
terpret. ultim. volunt. libr. 5. dubit. 2. numero. 77. Gaf-
par. Baeca de non meliorandis dotibus filiarum cap. 14.
numero 9. Perez l. 1. titul. 2. libr. 5. Ordin. pag. 72.
79. Jacob. de Grassus in aureis decif. p. 1. libr. 2.
cap. 59. numero 16. Matens. l. 14. glos. 1. numero 14.
titul. 4. lib. 5. noua recopil. Menoch. de presumpt. libr.
4. quest. 189. numero 95. Surd. de aliment. titul. 1.
quest. 93. a numero 35. Gutier. Canon. libr. 1. cap. 32.
numero 20. ad medium. Conf. 16. a numero 13. Sanch.
de matrim. libr. 1. disp. 33. a numero 31. Mol. de iustit.
tract. 2. disp. 207. conclus. 1. Less. eod. tract. libr. 2.
cap. 18. dub. 15. Frat. Basil. de impedim. matrimony
cap. 17. §. 1. vers. ex his Cened. pract. & canon. quest.
lib. 1. quest. 35. numero 11. Garcia Masfril. Sicilia decif.
153. Perez de Lara de capellanis, & amicusarijs lib. 1.
cap. 21. numero 24.

27 Quando vero legatum relinquitur alicui per-
sonae determinatae, vt matrimonium ineat,
fere certum est deberi si religionem ingrediatur
per auct. de sanctissimis Episcopis, §. & hoc presenti
collat. 9. Cou. lib. 1. vari. cap. 9. numero 10. Emman.
Cotta in l. cum tale, §. si arbitratu, limit. 4. num. 5.
Menoi. d. lib. 4. quest. 148. a num. 13. Perez d. l. 1. vers.
legatum relictum, sanch. d. disp. 33. a num. 29.

28 Vtrum autem si legatum relinquatur sub hac
forma: lego tibi mille si nubas, centum si reli-
gionem ingrediaris, mille debeantur monasterio?
Affirmatiuam partem semper probabiliorē du-
xi, ratio quae me in eam induxit, non sumitur
ex commutatione in melius, id enim priuata
auctoritate fieri non posse in ultimis voluntati-
bus dicit Trid. sess. 25. de reformat. cap. 8. sed ex iur-
is dispositione, quod in hoc casu pro non adie-
ctis huiusmodi conditiones haberi voluit, No-
uell. 13. de sanctiss. Episcopis cap. 37. de auct. nisi
rogati: non quidem quia ius hanc interpretatur
fuisse testatoris mentem, vt nonnulli existimant,
quomodo enim ea praesumeretur mens cum le-
get saepe etiam religionis mentione facta: sed
contra eorum voluntatem in fauorem religionis:
Verum attendendum censuerim factumne id
fuerit a testatore in odium religionis, & quasi in
penam ne ingrediatur, vel habito respectu ad
morem loci, qui fere vniuersalis est, & quanti-
tatem dotis, quae solet dari tam contrahenti
matrimonium, quam ingredienti religionem,
quae semper solet esse multo maior, quae datur
nubenti, quam ingredienti religionem, & pri-
mo casu bene poterit amplecti prima opinio vt
dentur mille tanquam quod cedat in penam ip-
sius testatoris. Secundo vero casu a testatoris
dispositione non recedendum putarem, & hoc
iudicis arbitrio decernendum; aliàs non est gra-
uandus haeres, vt subleuetur legatarius: sed quia
questio haec altiore perit indaginem, qui eam
cupit latissime examinare consulat Anton. Gabri.
libr. 4. commun. titul. de legat. concl. 2. Roland. conf.
35. vol. 3. Mich. Grassi. libr. sentent. §. legatum quest.
50. numero 12. Nicol. Moz. de contract. tract. de ma-

trim. titul. de diuisione matrimony numero 1. Ludonic.
Beia respons. casuum conscientiae p. 1. casu 44. Cache-
nan. Pedam. decif. 126. numero 6. Conar. lib. 1. vari.
cap. 19. numero 9. Capic. decif. 204. Jacob. Cacer.
libr. 1. vari. cap. 24. a numero 15. Perez l. 1. titul. 2.
libr. 1. Ordin. Coss. in l. cum tale, §. si arbitratu,
ampl. 11. numero 5. Lar. in l. si quis a liberis, §. si
quis ex his, numero 174. Menoch. de praesumpt. libr.
4. quest. 83. numero quarto & numero vigesima sex-
to in fine, & conf. 169. numero 18. Praxis episcop. p.
1. §. legatum, vers. ad quartum, Spin. in speculo te-
stam. glos. 14. princip. numero 58. Lessi. dict. dub.
15. P. Paul. Comit. respons. moral. libro sexto quest.
7. circa finem Frat. Basil. ubi supra, Marc. Anton.
Genuen. in practica. eccles. quest. 149. Fr. Emman.
quest. Regular. tom. 2. quest. 127. art. 1. Ce-
nal. commun. quest. 241. Perez de Lara dict. cap.
21. numero vigesim. quint. Galgancet. de condit. & de-
monstrat. p. 10. cap. 8. numero 44. P. Molin. de in-
stit. disp. 207. vers. dubium deinde est, Masfril. dict.
decif. 153. numero 9. Modern. de iurisdic. p. 4. casu 8.
P. Rebel. de obligat. iustit. p. 2. libr. decim. octau.
quest. 16. numero tertio. Benedic. Aegid. in repetit. l.
Titia ff. de condit. & demonstr. p. 1. numero 48. Bene-
dict. Pinel. select. iuris interpret. libr. 1. cap. 20. a
numero 29. plures doctores ex antiquioribus refert
Cened. ad Decretal. collect. 111. numero 2. & pract. ac
canon. quest. lib. 1. qu. 35. per totam.

S Y M M A R I U M.

- 1 Matrimoniales causa inter arduas numerantur.
- 2 Matrimoniales causa non per inferiores, sed ab Episco-
pistantum sunt cognoscenda.
- 3 Vicarius generalis Episcopi ex commissione generali po-
test de causis matrimonialibus cognoscere.
- 4 Capitulum Sede vacante de matrimonialibus causis
potest cognoscere, secus de causis delegatis Episcopo, aut eius
vicario.
- 5 Inferiores Episcopo possunt ex praescriptione, consuetudi-
ne, vel privilegio quærere facultatem cognoscendi de causis
matrimonialibus.
- 6 Papa causam matrimonialem potest delegare non solum
Episcopo, sed etiam inferiori.
- 7 Matrimonialis controversia si a Pone. cuiquam dele-
getur, non poterit is delegatus etiam Episcopo eam subdele-
gare.
- 8 Causa matrimonialis est grauis.
- 9 Mulier in causa matrimoniali testis esse non potest.
- 10 Iuramentum in supplementum probationis cum praes-
tatur in causa matrimoniali.
- 11 Causae graues non possunt subdelegari sine magna
causa.
- 12 Causae graues, & arduae cum delegantur, censetur
electa industria persona.
- 13 Industria persona quando est electa non potest quis man-
dare alicui vices suas.
- 14 Declaratur tex. in ex litteris de integ. restit.
- 15 Causas matrimoniales quae spectant ad Episcopum iu-
re ordinario, potest ipse committere discutiendas & deci-
dendas Doctoribus, qui iura Canonum non ignorent.
- 16 Natiuitatis incidens questio in iudicio seculari here-
ditatis ad Episcopum, seu eius delegatum est remittenda.
- 17 Iudices laici omnino prohibiti, & incapaces sunt ad
cognoscendum de his, quae sine spiritualium supernatura-
lium cognitione decidi nequeunt.

- 18 Iudices incompetentes ad cognoscendum principaliter de causa aliqua, possunt cognoscere de incidentia.
- 19 Index ecclesiasticus, qui respectu temporalium incompetens est, potest cognoscere de causa temporalis, si ea in ecclesiasticam, quæ coram eo vertitur incidit.
- 20 Index secularis cognoscens de causa civili hereditatis, an possit decidere questionem natiuitatis, vel aliud dubium matrimoniale, ponitur distinctio Bart. & numer. 21. alia Abbatis.
- 22 Index criminalium causarum de civili incidenter, & index civilium de criminali incidenter cognoscere potest.
- 23 Iudices alij dicuntur competentes simpliciter, alij incompetentes, prorogabiles tamen, alij incompetentes, prorogabiles tamen; alij incompetentes, & improrogabiles, & numero 24. inter eos differentia constituitur.
- 25 Index ecclesiasticus an possit cognoscere de incidentibus solum ad decisionem causæ principalis, ostenditur.
- 26 Declaratur tex. in cap. causam, quæ 7. qui filij sint leg.
- 27 Declaratur tex. in cap. tuam, de ordine cognit.
- 28 Declaratur tex. in cap. 1. & in cap. per lacum, qui filij sint leg.
- 29 Declaratur tex. in cap. de prudentia, de donation. & numero 30.
- 31 Iudices laici de questione facti circa spiritualia cognoscere non possunt.
- 32 Iudices seculares de causa matrimonij seu natalium etiam summarie cognoscere non possunt.
- 33 Compromitti in laicum non potest de causa matrimoniali incidenter.
- 34 Iudices seculares etiam super possessorio matrimonij cognoscere non possunt.

EPISCOPVS AN SOLVS
habeat causarum matrimonialium
cognitionem?

ALLEGATIO LXXXIV.

1 **M**atrimoniales causæ cum arduæ sint, vt tradunt Abb. in cap. mulieri, num. 7. de iure iurando, sbroz de Vicar. Episcopi lib. 2. qu. 44. num. 4.

2 Non per inferiores, sed ab Episcopis tantum sunt cognoscendæ (quia et si matrimonium contractus sit, quia tamen Sacramentum Ecclesiæ est, Episcopis tantum de eo cognoscendi potestas datur, vt probant tex. in c. multorum) 35. qu. 6. cap. auditus, de praescrip. capit. accidentibus, de excess. Prelat. & disponit Concil. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 20. vers. Ad hæc causæ matrimoniales, par enim iustumque Sanctissimi Patres existimauerunt tam sublimi Sacramento Superiores etiam omnium totius Orbis iudices tribuere resoluunt Conar. de sponsalib. par. 2. cap. 8. §. 12. numero 1. sbroz de Vicario Episcopi, lib. 2. qu. 43. in princip. Franc. Leo in thesaur. fori ecclesiastici part. 2. cap. 9. num. 6. Gutier. pract. lib. 3. qu. 26. numero 1. Soar. de Paz. in pract. tom. 2. prelude. 1. num. 8. Gregor. Lopez l. 7. per tex. ibi, verbo a los Obispos, tit. 10. par. 4. Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 29. n. 17. Aloys. Ric. in pract. fori eccles. decis. 245. in 1. edit. & resolut. 215. in 2. edit. Franc. de ritu nupt. lib. 2. diffinit. 10. numero 14. Seraph. Romæ Roman. decis. 765. Soar. de Paz. in pract.

tom. 2. prelude. 1. numero 1. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 21. numero 9. Et Curia Romana alijs quam Episcopis de stylo committere non conueniit plures citati à Rendina in promptuario recept. sentent. tit. 72. numero 6.

3 Potest tamen Episcopi Vicarius huius coniugalis causæ cognitionem tractare, etiam ex generali commissione Episcopi, quod probatur ex tex. in cap. 1. de frigidis, & malef. vbi dicitur proponendam esse querelam coram Episcopo, vel eius misso ad diuortium, vbi gloss. verbo misso, explicat, idest, Vicario. Probatur etiam in cap. vlt. de cognat. spirit. vbi dicitur propositum esse impedimentum matrimonij coram Officiali Cantuariensi, sic supponitur eum posse de causis matrimonij cognoscere. Ita tenent Anton. num. 2. Abb. numero 4. Alexan. de Neno numero 5. in d. cap. fin. Con. d. numero 1. ver. potest, Anton. Buch. institut. matrim. lib. 2. tit. 8. numero 105. sbroz d. lib. 2. quæst. 44. infine. Bertach. in tract. de Episcopo, lib. 4. par. 7. quæst. 20. numero 23. Sanch. d. disp. 29. numero 18. vers. secunda, Azer. institut. moral. par. 2. libr. 3. capit. 45. quæst. 2. Narbona de appellat. a Vicario ad Episcopum par. 1. num. 201. Quicquid contrarium velint Rebuff. in praxi benefic. tit. de forma Vicar. numero 155. Petr. de Ledesma de matrim. quæst. 45. artic. 1. puncto 3. dub. 4. Reglin. de officio, & potestate Episcopi cap. 4. §. 7. numero 2. vers. non causas matrimoniales.

4 Item & Capitulum Sede vacante, quod quidem de causis matrimonialibus potest cognoscere, vt probatur in cap. veniens, iuncta supercriptione, de eo qui duxit in matrim. resoluunt Conar. d. nu. 1. in princip. vers. atque etiam, Pavin. de officio, & potestate Capituli Sede vacante, par. 1. quæst. 10. sub numero 8. Quaranta in summa Bullar. verbo Capitulum Sede vacante, quæst. 5. vbi asserit per Concil. Tridentin. d. loco dispositum esse, quod causæ matrimoniales relinquantur examini, & iurisdictioni Episcopi tantum, vt excluderentur alij Prelati inferiores, at Capitulum in hoc casu non dicitur inferior Episcopo, sed par. Eleganter vero sub distinctione resoluit Aloys. Ric. d. resolut. 215. vers. sed quicquid, quod, aut loquimur de causa matrimoniali ex ordinaria iurisdictione, & tunc non est dubium quod in ea succedat Capitulum Sede vacante in locum Episcopi: aut loquimur de causa delegata matrimoniali, commissa Episcopo, aut eius Vicario in hæc verba: dilecto filio Vicario fratris nostri Episcopi, & tunc Capitulum non succedit in delegatione. Non enim valet Capitulum cognoscere de causa delegata Episcopi, etiam si apposuerit ille manus ante obitum per capit. quoniam Abbas, de offic. deleg. Bellamer. decis. 166. Marchesan. de commission. super commissione appellationum extra Romanam Curiam parte prima capit. sext. numero trigessim. secund. Ex quibus ducta est sacra Rota Romana elapsis annis ad validam iudicandam impetrationem quandam beneficiorum certo modo factam à quodam Hispano, eo quia illa minus iuste possidebat alter adhuc Hispanus, & illegitime natus, quia obtinuerat dispensationem illegitimitatis à Vicario Capituli Sede vacante, suffulto delegatione Apostolica vigore Breuis expediti cum clausula illa, Officiali, solita apponi in Breuib. directis ad partes Hispaniarum, vbi dicitur officialis, qui in Italia appellatur Vicarius, ex notatis per Bellamer. decis. 5. de officio vi-

carj, & addit. decis. Rotæ secund. eodem titulo in nouis.

5 Ex præscriptione, consuetudine, vel priuilegio possunt inferiores Episcopo quarere facultatem cognoscendi de causis matrimonialibus, vt probatur in d. capit. accidentibus, resoluunt gloss. in capit. 1. de consang. gloss. in capit. litteras de restitutione spoliati. Couar. d. numero 1. vers. verum. Palat. in repet. cap. per vestras, notab. 2. §. 1. numero 33. Nauar. cons. 1. sub tit. de officio iudicis deleg. numero 5. in antiqu. & cons. 3. sub eodem titulo. in nouis, Concil. enim Trid. d. cap. 20. non fultulit consuetudinem, in qua sunt inferiores Prælati, si sit immemorialis, vt censuit Sacra Congregatio, prout referunt addit. ad Nauar. d. cons. 3. Gonzal. ad reg. S. Cancell. gloss. 33. num. 5.

6 Dubium tamen est an ex delegatione possit inferior Episcopo habere huius causæ cognitionem? in quo pro parte affirmatiua stant text. in cap. proposuisti, de probat. & in cap. ex litteris, de integritate reseruit. & in cap. 1. vt lite non contest. quibus probatur causam matrimonialem à Romano Pontifice delegari non solum Episcopis, sed & inferioribus nempe Archidiaconis, Prioribus, & Archipresbyteris. Abb. in cap. 1. de consanguin. & affinit. Rendi. d. tit. 72. numero sexto. Couar. d. numero 1. vers. est tamen, vbi addit non solere Romanos Pontifices causas matrimoniales, nisi ex iusta causa, alijs quam Episcopis committere.

7 Si matrimonialis controuersia à Romano Pontifice cuiquam delegatur, non poterit is delegatus etiam Episcopo eam subdelegare, Couar. vbi proxime, Menoch. cons. 17. tom. 1. sbroz. d. lib. 2. quæst. 43. num. 14.

8 Ex eo probatur, quia causa matrimonij est grauis, gloss. in cap. mulieri, 34. de iureiuram. socin. in cons. 86. nu. 6. in 2. sbroz. d. q. 43. nu. 10.

9 Et ideo in illa mulier testis esse non potest, cum criminali per esse dicatur, vbi per text. in d. cap. mulieri, probat. Duenh. reg. 315. ampliat. 1. & contra alios declarat Franc. Molin. d. ritu nupt. lib. 1. comp. 8. a num. 14. quicquid dicant Tirag. l. 9. commub. gloss. 1. par. 9. num. 64. & de penis tempor. cap. 51. num. 47. & seq. Mascar. de probat. conclus. 762. num. 6.

10 Hinc etiam in causa matrimoniali, quia est grauis, & ardua, & criminali æquiparatur, iuramentum in supplementum probationis non præstat, gloss. verbo absoluto in dict. cap. mulieri, Tursan. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 10. nu. 101. prope finem, vers. limita secund. pag. 444. & 446. Mascar. de probat. in proem. quæst. 9. nu. 43. & conclus. 1030. num. 1. sbroz. cons. 109. num. 19. Camill. Borrell. in sum. omnium decis. tit. 34. de iuram. supplet. num. 45. Seraphin. de priuilegijs iuram. priuileg. 33. a num. 113. post Gail. Caroc. Farin. & alios Francisc. Molin. d. lib. 1. comp. 15. num. 4.

11 Et causæ graues non possunt subdelegari sine iusta causa, vt probat text. in cap. si pro debilitate, 3. de offic. deleg. quem ita intelligunt Menoch. cons. 17. nu. 8. & 11. Elamin. de resignat. lib. 5. quæst. 3. numer. 26. D. Barbosa in l. cum prator, §. 1. nu. 396. ff. de iudic.

12 Probat etiam, quia cum delegantur causæ graues, & arduæ, censetur electa industria personæ, cap. is cui, de offic. delegat. lib. 6. Menoch. de arbit. lib. 1. quæst. 54. numero 7. & 11. & casu 68. num. 15. & casu 205. & lib. 2. de præsumpt. quæst. 21. numer. 4. & cons. 69. num. 58. Alos. Ryc. in decis. Curie Archiepisc. Neapol. p. 1. decis. 88. num. 6.

13 Sed quando est electa industria personæ non

potest quis mandare alteri vices suas, cap. vlt. si autem, in 1. de officio deleg. soar. in thesauro recepta sent. littera D. numero 39. Menoch. d. quæst. 21. numer. 2. Vincent. Honded. cons. 55. numero 79. volum. 1. sbroz. cons. 433. numero 15. & 16. Peregrin. vari. ad rubr. de officio, & potest. iudicis delegati numero 7. Sanch. de matrimonio libr. 3. disput. 7. numer. 18. ergo nec etiam poterit subdelegare causas matrimoniales, quæ graues, & arduæ sunt.

14 Ad text. vero in cap. ex litteris, de integritate reseruit. respond. Couar. d. vers. est tamen, in fine, ibi delegatum causam matrimonialem subdelegasse, quia eam commisit collegæ, cui ipse Romanus Pontifex eandem causam commiserat, & cuius industria ab ipso Principe ad idem negotium electa fuerat.

15 Causas vero matrimoniales, quæ spectant ad Episcopum iure Ordinario potest ipse committere discutiendas, & decidendas Doctoribus, etiam qui non sunt eius vicarij, Alexand. cons. 149. volum. 3. gloss. in d. cap. 1. de consanguinitate, sbroz. d. q. 43. numero 7. & 9. Cou. d. numer. 1. vers. item ex delegatione. Et debent huiusmodi causæ matrimoniales ob sui grauitatem cognosci & iudicari ab his, qui statuta canonum non ignorant, vt probatur in d. cap. 1. in fine, vbi causæ matrimoniales solummodo committuntur peritis, & tractantur per iudices discretos, Cou. vbi proxime sbroz. d. lib. 2. q. 43. n. 32. & q. 44. num. 1. Menoch. cons. 100. n. 240. & 258. dicentes etiam iniquum esse quemquam coniugalem controuersiam diffinire, qui non sit iuris Canonici peritus, tamen latam sententiam validam esse propter iurisdictionem, quam habet is, qui eam tulit.

16 Adeo vero est Episcopum, seu ab eo delegatum, modo supra explicato, matrimonialium causarum cognitionem habere, vt etiam quæstio natiuitatis incidens in causâ ciuili hereditatis, quæ vertitur coram seculari iudice, ad Episcopum, seu eius delegatum sit remittenda, vt probant text. in cap. lator 5. & in cap. causam quæ 7. qui filij sint leg. & in c. tuam de ordine cognit. quibus in locis obseruant communiter scribentes, Mantu. lib. 1. dialogo 42. Cou. de sponsal. p. 2. cap. 8. §. 3. numero quarto, Garcia reg. 353. D. Barbosa in l. Titia numero 22. ff. soluto matrim.

17 Ratio vero facilis est, quia constat iudices laicos incapaces, omnino prohibitos, & incompetentes esse ad cognoscendum de his, quæ sine spiritualium supernaturalium cognitione decidi nequeunt, cap. 2. de iudic. constat etiam causam legitimitatis discuti, & decidi non posse absque eo quod agatur de iuribus & validitate matrimonij, ex quo pendet, atque ita cum matrimonium Ecclesiæ sit Sacramentum, cap. ad abolendam de heret. Concil. Trid. sess. 24. de reform. matrim. can. 1. subindeque de causis matrimonialibus solus ecclesiasticus iudex sit competens d. cap. accidentibus, de excess. Pralat. Trid. d. sess. 24. can. 12. recte sequitur minime seculares de causa natali, seu legitimitatis posse cognoscere, sed potius, si incadat in causâ hereditatis, quæ coram illis vertitur, ad ecclesiasticum iudicium esse remittendam.

18 Verum, vt quicquid in hac materia sit, plenissime discutiatur, & veritas clarius elucescat difficultatem vna, quam patitur supradicta resolutio in medium proferam, quæ deducitur ex reg. tex. in l. quæst. C. de iudic. & in l. 1. C. de

radine iudic. cum ſimilibus, quibus probatur iudices incompetentes ad cognoscendum principaliter de cauſa aliqua poſſe cognoscere de incidentia *Menoch. de arbit. lib. 1. quaſt. 91. num. 8. & 9. Garc. de nobilit. gloſ. 1. numero 17. Cald. Pereira quaſt. forenſ. lib. 1. quaſt. 25. à numero 12. & de empt. capit. 34. numero 31. D. Barboſa in d. l. Titia à numero 21. Morla in emporio iuris p. 1. tit. 2. in prælud. numero 145.*

19 Vnde iudex eccleſiaſticus, qui reſpectu temporalium incompetens eſt ex reg. cap. cum ad verum 96. diſt. poſteſt cognoscere de cauſa temporalis, ſi ea in eccleſiaſticam, quæ coram eo vertitur, incidit, veluti de dote & alimentis, vbi principaliter agitur de matrimonio, vt probant *tex. in cap. de prudentia, & in capit. nuper, & in cap. per veſtras, de donat. inter virum & uxorem reſoluunt Mant. d. dialogo 42. Gerard. ſing. 88. Hippol. ſing. 589. Palat. in repet. cap. per veſtras notab. 2. numero 1. Gom. l. 50. Tauri numero 55. Nouel. de dote p. 9. priuil. 16. Soar. de Paz in pract. tom. 2. prælud. 2. numero 21. Molina de primog. lib. 2. cap. 15. numero 76. P. Molina de inſtit. tom. 2. diſp. 443. Gutier. pract. lib. 1. quaſt. 44. à numero ſexto, & libro tertio quaſt. 29. numero 28. Azueto l. 10. numero quadrageſim. quart. & ſeq. titul. 1. libro quarto nouæ Recop. D. Barboſa in l. 1. par. 1. numero quadrageſim. ſext. ſſ. ſoluto matrim. Ergo ſimiliter videtur dicendum iudicem ſecularem cognoscentem de cauſa ciuili hæreditatis poſſe incidenter decidere quaſtionem natiuitatis.*

20 Mouet difficultatem *Bar. in l. Titia numero tertio ſſ. ſoluto matrim.* & concludit numero quinto quod ſi quaſtio de validitate matrimonij incidat coram iudice ſeculari non inter coniuges ad finem, vt ſententia ab eo lata validitatem matrimonij decidat, ſed vt filius natus ſit, & iudicetur ex legitimo matrimonio per modum cauſæ, vt hæreditatem conſequi valeat, concludit ille poſſe ſecularem de matrimonio cognoscere, vt euincit difficultas ſuperpoſita. At contraria in d. c. lator, & in d. cap. tuam, procedere quando cauſa natalium ita incidit coram ſeculari vt ſupra validitatem matrimonij pronuntiare oporteat inter ipſos coniuges. Verum hic intellectus conuincitur ex d. cap. lator, in quo minime agebatur inter coniuges, ſed inter filium, & nepotem, ad effectum ſucceſſionis auitæ, atque ita non ſuper matrimonio erat pronuntiandum, ſed ſuper hæreditate, matrimonij autem validitas ſolum veniebat per modum cauſæ, & nihilominus probat *tex. ſecularem de legitimitate cognoscere non potuiſſe, ſed neceſſariò debere remittere, conſonat tex. in d. cap. tuam, ſecundum communem intellectum, de quo in ſummario.* Quare merito hanc *Bar.* reſolutionem à Doct. ribus communiter improbari teſtis eſt *Alexand. in eadem l. Titia numero ſexto* inquiring vix ſibi poſſe perſuadere, quod ea verba *Baroli* ſint, ſequitur *D. Barboſa d. numer. 22. poſt Albertin. & alios quos ibi reſert.*

21 *Abb.* igitur in d. cap. tuam, numer. 9. diſtinguit inter cauſas incidentes inter eandem ſpeciem iuriſdictionis, vel diuerſam: nam ſi cauſa incidens eſt eiſdem ſpeciei cum principali, poſteſt iudex aliàs incompetens de ea cognoscere, & procedere d. l. quoties; non ita ſi ad diuerſam ſpeciem iuriſdictionis pertineat, vt eſt iuriſdi-

ctio ſecularis reſpectu Eccleſiaſticæ, iuxta reg. cap. Eccleſia, de conſtit. cum ſimilib. Verum ſatisfacit hæc reſolutio, nam ex ea ſequeretur etiam iudices eccleſiaſticos de cauſa ſeculari incidente in eccleſiaſticam, veluti de dote, quando principaliter coram illis de matrimonio agitur, cognoscere non poſſe, quia æque diuerſa eſt iuriſdictionis eccleſiaſtica reſpectu ſecularium, vt ſecularis reſpectu ſpiritualium ex reg. diſt. cap. cum ad verum, 96. diſt. quod tamen eſt contra *tex. in d. cap. de prudentia, & communem de qua ibi ſequeretur etiam non poſſe iudicem criminalium de ciuili cauſa incidente cognoscere, nec contra iudicem ciuiliū cognoscere de criminali, quia diuerſas eſſe iuriſdictionis ſpecies probat tex. in l. ſolemus 61. §. latrunculator, ſſ. de iudic. iunctis hiſ, quæ de eius materia tradunt multi, de quibus *Alphan. collect. 758. conſult. vigeſim. ſeptim. numer. 5.**

22 Tamen iudicem criminalium cauſarum de ciuili incidente cognoscere probat l. 4. §. ſi dicantur, in princ. ſſ. finium regund. ſicut eſt contra iudicem ciuiliū de criminali incidente poſſe cognoscere probat l. nullum, c. de teſtib. ex quibus & alijs notant *Abb. & plures quos reſerunt, & ſequuntur Pant. de nullit. tit. ex defectu iuriſd. ordin. n. 49. Menoch. de arbit. lib. 1. qu. 82. nu. 10. Anne. Robert. rerum iudicat. lib. 3. cap. 5.*

23 Ego tamen pro clariori prædictorum explicatione iudices quoad noſtrum propoſitum tripliciter poſſe conſiderari præmittendum duco: Alij enim dicuntur competentes ſimpliciter: alij incōpetentes, & prorogabiles tamē: alij tandem incompetentes, & improrogabiles. Prioris membri exemplum poni debet in illis, qui attento iure, abſque vlla prorogatione, ſeu conſenſu litigantium adiri poſſunt, & debent, ita ut illorum forſi ſimpliciter competens ſit, qualis eſt iudex illius loci reſpectu ſui territorij, de quibus in l. 2. ſſ. ſi quis in ius vocatus, & l. pen. ſſ. de iuriſd. Secundi membri exemplum ponunt in iudice eccleſiaſtico, reſpectu ſecularium, licet enim incompetens ſit in cauſis temporalibus reſpectu laicorum, iuxta d. cap. cum ad verum, nihilominus tamen ſi laici in iudicem eccleſiaſticum conſentiant, competens efficitur, poſſunt namque illius iuriſdictionem prorogare, iuxta *tex. in l. Episcopale, 9. c. de Episcop. aud. tradunt Bar. in l. ex conſenſu, in princ. ſſ. de appellat. cōmunis ex Curt. in l. 1. n. 6. ſſ. de iudic. Boer. de ciſ. 69. n. 4. & 5. Tertij & poſterioris membri exemplum ponunt in iudice ſeculari reſpectu ſpiritualium, qui omnino incompetens, vetitus, incapax, & directe prohibitus cenſetur ad cognoscendum de illis, etiam ſi partes conſentiant, c. ſi diligenti, c. ſignificasti, de foro cōp. imo nec ex delegatione eccleſiaſtici iudicis, capit. 2. de iudic. iuncta gloſ. 2. & cōmuni, de qua *Dec. nu. 5. & Ripa 34.* atque alij ibi.*

24 Vnde inferes quoad effectum cognoscendi de cauſis incidentibus maximum dari inter prædictos iudices diſcrimen, enim illi, qui ſunt vetiti, & omnino incapaces, nec principaliter, nec incidenter cognoscere poſſunt de cauſis, in quibus ſunt incapaces & directe prohibiti: at vero iudices incompetentes, non tamen vetiti, nec incapaces, quamuis non poſſint cognoscere principaliter de cauſis, in quibus ſunt incompetentes, poſſunt tamen de illis pronuntiare, quan-

do illarum cause incident in causa principali; in qua sunt competentes, quia licet iudex questionem incidentem examinet, non tamen super ea primo & principaliter, sed super alia, de qua competens est, definitiue pronuntiat, iuxta l. 1. ibi, vniuersam incidentem questionem examinare, &c. C. de ordine iudic. explicant *Anton. in capit. cum Ecclesia*, numero decimo quinto de causa possessor. Capic. decis. 7. numero quarto. Ex quibus clare videbis quam magna inter iudices seculares, & ecclesiasticos quo ad causas incidentes detur differentia: etenim seculares cum sint vetiti & directe prohibiti, causas ecclesiasticas, nec principaliter, nec incidenter definire possunt, immo eas cum in causa principali, de qua cognoscunt, incident, tenentur ad forum ecclesiasticum remittere, iuxta d. capit. later, & d. capit. tuam, cum similibus supra citatis: iudex tamen ecclesiasticus cum respectu causarum secularium incompetens tantum sit, non vero vetitus, aut directe prohibitus, quamuis non possit de ipsis principaliter cognoscere, recte tamen, si illarum incident in causa ecclesiastica, in qua sunt competentes, possunt de illis pronuntiare, iuxta d. capit. prudentia, & capit. per venerabilem, ibi casualiter exercemus, qui filij sunt leg.

25. Sed dubium est an ecclesiasticus iudex possit cognoscere de huiusmodi incidentibus, solum ad decisionem cause principalis, vel super eis pronuntiare, & diffinitue decidere? in quo videtur receptior opinio illa, quae habet ecclesiasticum iudicem solum de incidenti temporali cognoscere posse per modum cause, vel ut suam iurisdictionem & sententiam a se latam tueatur, impediens coercendo, ut voluerunt antiqui omnes, quos refert *Præpos. in cap. 1. numero quinto qui filij sunt leg.* & sequitur ibi *Cuiac. Cou. d. numero quarto in fine, Robert. d. capit. quint. vers. pro Titio.* Pro quibus adduci potest ratio d. l. 1. C. de ordine iudicior. quæ euincit iudicem, qui de principali causa cognoscit, & respectu incidentis incompetens est, solum cognoscere posse de incidenti per modum cause in ordine ad principalem, non tamen de ea pronuntiare, nec sententiam, quam profert circa principalem, parere actionem vel exceptionem respectu incidentis, ut colligitur ex verbis ipsius l. 1. ibi, vniuersam incidentem questionem, iuncto ibi, quoniam non de ea, sed de hereditate pronuntiat.

26. Deinde facit text. in d. capit. causam quæ, 7. qui filij sunt leg. ubi de causa legitimis principaliter agebatur coram iudice ecclesiastico, virtute reſcripti. Apost. & accessorie de restitutione terrarum, quibus altera pars fuerat spoliata, & tamen decidit text. iudicem ecclesiasticum de sola questione legitimis esse competentem, & iudicium possessionum Regi, seu seculari potestati esse relinquendum. Denique facit text. in capit. tuam, de ordine cognit. ex cuius littera plane deprehenditur causam Natalium Regine Cypri principaliter coram Summo Pont. fuisse agitatam, & prius de legitimitate ipsa, quam de hereditate fuisse inceptum iudicium, ut denotant illa verba, causam successionis incipere, & tamen causam hereditatis accessoriam, & ab illa natalium dependentem ad seculare iudi-

cium Regis Francorum deductam fuisse, quem intellectum in se verum esse, & iuxta eum stare propriè verba text. cum secundum contrarium intellectum impropietur, fatetur *Abb. ibi, numero septimo vers. secundus intellectus.* Si quis autem petat, in quo maneat differentia, de qua supra, inter ecclesiasticos, & seculares iudices, respondebitur eam posse assignari, quod seculares nullo modo, etiam per modum cause possunt de spirituali cognoscere; ecclesiastici vero possunt per modum cause ex ratione diuersitatis superius assignata, non tamen cognoscere poterunt ad effectum, ut pronuntient, & ex tali sententia actio, vel exceptio oriatur, immo sicut seculares tenentur incidentem questionem spirituales ad ecclesiasticum remittere, ita tenebitur ecclesiasticus incidentem questionem secularem laico iudici decidendam, ac definendam demandare.

28. Non obstant huic resolutioni, text. in capit. 1. & in capit. perlatum, qui filij sunt leg. quatenus videntur decidere, posse ecclesiasticum pronuntiare de causa dotis, & hereditatis incidente in causa legitimis, quæ coram eo vertebatur, responderetur enim cum Innocen. non iubere Pontifices ibi hereditatem restituere, nec aliter super ea pronuntiare, hoc enim tantummodo ad iudicem secularem pertinere constat ex proxime dictis, sed solum prohibent ea iura parti, ne moleſtet super hereditate eum, qui legitimus iudicatus est, ex ea sola occasione, quod sit illegitimus, quia per hoc directe offenditur sententia lata ab Ecclesia super causa spirituali natalium, quæ in utroque foro seruari debuit, & exceptionem rei iudicatæ producit, iuxta reg. capit. 2. de exception. in 6. & quia ad eandem Ecclesiam pertinet, sicut ad quemlibet alium iudicem, suam tueri iurisdictionem, & resistentes sententiis a se rite latis coercere, capit. 1. de offic. deleg. & per totum, ff. si quis ius dicenti non obtemperauerit.

29. Nec obstat difficilis text. in dicto capit. de prudentia, de donat. inter virum, & uxorem, dum clatis verbis probat iudicem ecclesiasticum, qui de validitate matrimonij cognouit, potuisse, & debuisse de causa dotis incidente accessorie cognoscere, & essentialiter definire, nam habet varios intellectus, propter quos infirmum est argumentum ex illo desumptum, imprimis enim Innocen. 1. molæ, Abb. & alij, ibi, Decet in authent. quod locum, num. 1. C. de collationib. Felin. in cap. licet, de foro competent. Auſer. de potest. Ecclesie super laicos, fall. 27. Gomez. in cap. ult. numero 22. de iudic. in 6. Ripa in l. 1. numero 48 ff. de soluto matrim. Bald. Nouell. de dote par. 9. privileg. 16. Perez. l. 2. tit. 1. lib. 3. Ord. in. Soar. de Paz dist. præl. 2. numero 21. existimant causam dotis etiã principaliter motam esse mixti fori, ita ut inter iudicem ecclesiasticum, & secularem sit locus præuentioni, & ideo potuisse iudicem ecclesiasticum in d. cap. de prudentia, de prædicta causa dotis cognoscere, & super ea pronuntiare, quod etiam probant auctoritate text. in cap. per vestras, eodem tit. de donat. inter, & capit. ex litteris, de pignorib. Verum intellectus iste conuincitur ex littera prædicti text. in capit. de prudentia, ibi, vos qui de matrimonio principaliter cognouistis, de dote, quæ est causa incidens accessorie cognoscere valuistis, quæ verba ostendunt ecclesiasticum iudicem non alia

ratione, quam incidentiæ de dotē cognouiſſe, quare contra Innocen. reſoluunt Doctores magis communiter ſoluentes ſententiam, gloſ. verbo *acceſſorie*, ibi, vt reſtantur Molin. de primogen. libr. 2. capit. 15. numero 76. D. Barboſa in diſtal. 1. part. 1. numero 66. Palat. in repetit. capit. per veſtras, notab. 2. nec contrarium probant iura, quæ pro Innoc. adducuntur, nam ad d. capit. per veſtras, plene ſatisfacit, ibi, Palat. d. notab. ſecund. numero quint. oſtendens loqui de paupere, atque ita miſerabili perſona, de cuius cauſa Pontifex, eccleſiaſticos iudices competentes eſſe notant Doct. communiter per text. ibi in capit. ex parte, de foro compet. vt vel inuitus facetur Couar. practic. capit. ſext. numero 1. D. Barboſa d. part. 1. numero 49. ad finem, qui etiam numero quadrageſim. ſeptim. Similiter reſpondet ad d. cap. ex litteris, quod mulier de qua ibi, erat oppreſſa per iudicem ſecularem, à quo propter delictum mariti fuerat propria dote ſpoliata.

30 Verum vt rectius percipere poſſis verum d. cap. de prudentia, intellectum, aduerte cauſa dotis, de qua ibi, non eſſe proprie incidentem, quaſi ad deciſionem cauſæ principalis eſſet neceſſaria, vt eſt cauſa ſtatus in d. l. quoties, ſed eſſe proprie dependentem ex matrimonij validitate, & quando cauſa dotis ex ſola dependet matrimonij validitate, vel nullitate ad eccleſiaſticum pertinere fateamur ex auctoritate d. capit. de prudentia. Si vero principaliter de ea agatur inter laicos ad iudicem ſecularem eſt deferenda, veluti quando ſoluto matrimonio repetitur ab hæredibus vxoris, vel quando eo conſtante mulier agit ex capite inopia, ad quam vergit maritus; vel ſi petatur à viro tanquam promiſſa ex notatis in l. ſi conſtante, ff. ſoluto matrimonio, & diſto capit. per veſtras, & traditis per D. Barboſam d. par. 1. numero quadrageſimo ſexto. Pro ratione vero differentia inter dotem, de qua ibi, & hæreditatem, de qua in d. capit. cauſam quæ, occurrebat cum aliquibus præceptoribus dicere cauſam dotis eo caſu iudicio Eccleſiæ fuiſſe ſpecialiter reſeruatam ex text. in cap. 1. de donat. inter virum, iuncto intellectu magis communi, de quo Couar. d. par. ſecund. capit. ſext. §. 8. numero vigefimo ſexto. D. Barboſa in rubr. ff. ſoluto matrim. part. ſecund. numero 39. Cuius reſeruationis ratio reddi poteſt ex maxima coniunctione, ſeu connexitate, quam habet dos cum matrimonio, nam ſine matrimonio dos conſtare non poteſt l. 3. ff. de iure dot. atque ideo quod iudex eccleſiaſticus iudicat matrimonium non valuiſſe, merito & conſequenter debet iudicare dotem reſtituendam, quæ neceſſaria dependentia non reperitur in hæreditate, longeque minus in reſtitutione terrarum, de qua in diſto cap. cauſam quæ. Ex qua ratione non temere tentari poteſt, abſque ſpeciali Eccleſiæ reſeruatione connexionem hanc matrimonij cum dote ſufficere debuiſſe, vt ſecundum generales regulas iudex, qui matrimonium nullum eſſe pronuntiauit, debeat iubere dotem reſtitui, tanquam quid connexion inſeparabiliter, iuxta principium illud, de connexis idem eſt iudicium, cap. tranſlato, de conſtitut. cum citatis in libello de principijs viriſque iuris, littera C. numero trigefimo nono & in materia iuriſdictionis, capit. quanto, de iudic. vbi ratione connexitatis, quam iuſpatronatus habet cum iure ſpiritali miniſtri, quem præſentat patronus, ex iuris principio reſpondet Pontifex, quod coram

eccleſiaſtico iudice debeat tractari, vbi notant noſtri, præcipue Dec. num. 3. adducens tanquam ſimile d. cap. dependentia, & alia, quæ vide.

31 Ex quibus inferitur noſtram principalem reſolutionem procedere ſiue agatur de cauſa ex aliqua quaſtione iuris pendente, veluti an matrimonium legitime ſit contractum, & validum, ſiue verſetur circa factum ſolummodo, veluti quia dubitatur an matrimonium fuerit contractum de facto inter perſonas habiles ad contrahendum: de quaſtione enim facti circa ſpiritualia laicos iudices cognoscere non poſſe tenent Bald. & Fulgoſ. in d. l. quoties, Abb. in d. capit. tuam, numero 10. & alij ex quibus communem dicit Aretin. in l. omni nouatione, numero tertio C. de ſacroſan. Eccleſ. & poſt Lap. conſtanter tuetur Fachin. controuerſ. iuris lib. 1. capit. quadrageſim. quart. qui pluribus mouentur fundamentis; primo quia qui cognoscit de facto rei ſpiritualis, cognoscit etiam de re ſpirituali; nam ex facto ius oritur, l. ſi ex pluri, §. 1. in d. l. in d. l. ad legem A. quil. cum citatis in libello de princip. iuris, littera F. numero 13. Deinde mouentur præcipue ex capit. ſi index laicus, de ſentent. excomm. in 6. vbi agitur de ſola quaſtione facti, an ſcilicet quis ordinatus, ſeu clericus ſit, & tamen decidit ad iudicem eccleſiaſticum pertinere, & laicos de ea non poſſe cognoscere. Expendunt etiam verba text. in cap. vt inquisitionis, §. prohibemus, ibi, quoquo modo, de hæretic. in ſext. quæ verba omnem modum cognoscendi, ſiue de iure, ſiue de facto, videntur excludere. Quamuis iudicem ſecularem de quaſtione facti poſſe cognoscere teneant Bar. in d. l. quoties, & in d. l. Titia, vbi late D. Barboſa a numero vigefim. ſecund. & vigefim. quart. & 53. verſic. ſecunda principalis conſuſio, Pant. d. numero 54. in fine, Couar. d. capit. 8. §. 12. numero 3. Garcia Falcón. reg. 253. numero duodecim. Menoch. conſilio 356. numero 11. volum. 4. Cenall. communium contra commun. q. 403. Cabedo p. 1. deciſ. Aretio 102.

32 Secundò deducitur ſeculares iudices de cauſa matrimonij, ſeu natalium etiam ſummariæ cognoscere non poſſe, vt poſt Ioan. Andr. in addit. ad ſpecul. tit. qui filij ſint legitimi, §. 1. verſ. competit, tenet Dec. in capit. 2. de iudic. numero 24. verſ. tertio ſollit, pro quibus facit tex. in Clem. diſpendioſam, de iudic. vbi inter cauſas ſpirituales ponit Pontifex cauſas matrimoniales, de quibus agimus, cum ex dictis conſtet de his non poſſe ſeculares vllo modo cognoscere, neceſſario ſequitur de ſummarijs cognoscere non poſſe. Virget etiam ratio, quia conſtat laicos omnino incapaces eſſe ad cognoscendum de illis quolibet modo, & conſequenter cum in cauſis ſummarijs cognitio iudicialis ſit neceſſaria, ſequitur etiam hanc ſummariam cognitionem laicis eſſe denegandam, quicquid dicat Bald. in l. filium, numero 13. ff. de his, qui ſunt ſui, & in l. 2. C. de Carbon. ediſto.

33 Tertiò deducitur de cauſa matrimoniali incidente non poſſe in laicum compromitti ex generali reg. tex. in cap. contingit, de arbit. vbi probatur, quod laici arbitri eſſe non poſſunt de rebus ſpiritualibus, iuncta generali æquiparatione iudicium, & arbitrorum, de qua in l. 1. ff. de receptis arbitris, ex qua deducitur, quod quemadmodum ex dictis laici, nec principaliter, nec incidenter iudices eſſe poſſunt, ita nec ar-

bitri, quare ita tenent *Alexand. in d.l. Titia, num. 9. Rom. consil. 199. Anton. Blanc. de compromiss. quest. 4. n. 7. Couar. d. 8. n. 2.* qui etiam illam rationem considerant, quod causa matrimonialis in arbitrio etiam clericum compromitti non potest, *capit. pen. in fine, de restit. in integr.* ergo multò minus poterit in laicum compromitti super causa matrimonij, vel natalium, quæ spiritualis est. Cui argumento videbatur posse responderi euincere solum non posse compromitti super causa matrimonij, vel status ubi de ea principaliter agitur, non ita si agatur incidenter, tunc enim arbitros admitti posse docuit *glos. ultim. in fine in l. cum proponas, C. de reb. cred. Abb. in d. e. penult. n. 6. Blanc. d. qu. 4. nu. 15. & 18. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo implorandum, nu. 26.* Sed refellitur hæc solutio in l. ultim. in fine, C. ubi & apud quem, ubi etiam incidenter negat dari restitutionem in integrum ab arbitrio, nec iure Canonico in d. capit. pen. contrarium expresse reperitur, ut debeamus inter utrumque ius facere differentiam, quam tentauit *Abb. dict. loco, contra reg. tex. in cap. 2. de noui operis.* Nec obstat ratio *Bal. in l. 1. numer. C. de confessis*, ubi scribit de causa matrimoniali incidenti posse in laicum compromitti, ea motus ratione, qui arbitri non tanquam iudices, sed tanquam priuata personæ cognoscunt, & eorum sententia, actioem, vel exceptionem rei iudicatæ non producit, ac subinde ecclesiasticæ iurisdictioni non derogant, nec usurpant; adducitque in suæ opinionis confirmationem *reg. l. ait prætor, §. in princip. ff. de re iudic.* ubi iuncta *glos.* probatur arbitros non iurisdictionem habere, sed notionem. Respondetur enim rationem huius resolutionis non consistere in præiudicio, seu usurpatione iurisdictionis ecclesiasticæ, sed in prohibitione, & incapacitate laicorum, quos capaces facere non potest priuatorum consensu, iuxta l. priuatorum, C. de iurisdiction. omnium iud. & capit. si diligenti, de foro comp.

34 Quartò deducitur, ubi de possessorio agitur inter virum, & uxorem, quoties vir possessione innititur aduersus mulierem, qua propria auctoritate diuertit, vel è contrario, non posse secularē iudicem cognoscere, sed ad ecclesiasticum esse recurrendum, sicut in causis matrimonialibus, & ita resoluunt *Afflic. in constitution. Sicilia lib. 8. rubr. 48. numer. 6. 7. & 8. Couar. d. capit. 35. numer. 2. vers. verum, & d. §. 12. n. 3. Angel. de Pbal. inter consil. matrimon. consil. 44. numer. 37. & 60. lib. 1. Plot. inter eadem consil. 87. numer. 15. post Roland. Menoch. & alios Gutier. canon. lib. 1. capit. 34. num. 26. vers. & in terminis, Valis. consil. 93. numer. 2. ad med. versic. in causa matrimoniali.* Quorum sententia probatur ex *glos. in signi, verbo & ab eo, in c. ex transmissa, de restitutione spoliat.* quæ expresse docuit, eum, qui ad restitutionem agit coniugis, probare oportere desponsationem, & copulam, subinde docuit possessorium hoc non sicut cætera esse, non enim sola sufficit possessio, quia in matrimonio sine iure, & titulo habere nequit, in cæteris vero possessorij titulus, et si coloratus, sufficit, unde et si in his iudices laici cognoscere possint, in illo minime: tum quia matrimonialis possessoria habet admixtam causam spiritualitatis, ex *Butr. in cap. litteras, de iuram. calumnie*, habetque admixtum titulum, *glos. in d. capit. ex transmissa*, at ubi de titulo cognoscendum est, nunquam laicus ius dicere potest, communi enim sententia receptum est in causis possessorij,

quæ per titulum verum iustificari debent, laicum iudicem esse non posse, *Couar. d. capit. 35. numer. primo. Menoch. remed. tert. retin. numero 328. & remed. decim. quint. recip. numero 218. Gutier. d. numero vigesimo sexto.* Non obstat argumentatio nostrorum, qua parificant causam possessoriam matrimonialem cum cæteris possessorij beneficiorum, vel aliarum rerum Ecclesiæ, quia ratione spiritualitatis propter Sacramentum excedit cætera omnia spiritualia, beneficia, decimas oblationes, & his similia, de quibus possessione mera agitur, affirmat fere omnes, iudices laicos cognoscere posse, unde non recte argumentum de his ad matrimoniales causas deducitur, quare minus bene seculares iudices de hac matrimonialis possessorij causa cognoscere posse, tenent, & defendunt *Rhenat. Choppin. de sacra potestate, libro secundo titulo primo numero decimo quarto Thesaur. Pedam. decis. 117. Camill. Borrell. in sum. omnium decis. titul. quadragesimo tertio numero 104.*

SUMMARIVM.

- 1 Censuræ Ecclesiæ dupliciter imponitur, vel in perpetuum, etiam post mortem possessoris, vel solummodo ad vitam illius.
- 2 Prelatus nullus Papa inferior potest censuram perpetuam, aut pensionem perpetuam imponere.
- 3 Censuræ personales ad vitam possessorum, vel breuium tempus licite possunt Episcopi ex causa imponere.
- 4 Censuræ apud Gallos vix constituntur ab alio, quam à summo Pont.
- 5 Censuræ perpetuæ ab Episcopis imponi non potest, nisi iusta de causa, & tempore foundationis.
- 6 Censuræ perpetuæ post Ecclesiæ fundatam imponere nequit Episcopus, nisi quando locis religiosi applicauerit, & ultra iustam causam concurrat debita solemnitas.
- 7 Censuram retinere potest Episcopus, si episcopalia remiserit in Ecclesijs, quæ pleno iure ei subiacentur.
- 8 Pensionem Ecclesiæ imponere absque Capituli consensu non potest Episcopus.
- 9 Causa in Episcopo censuram imponente requiritur.
- 10 Alienatio rerum Ecclesiæ fieri nequit præsertim ab inferioribus sine iusta causa, quamvis solemnitas concurrat.
- 11 Pensiones inuálidæ sunt absque iusta causa ab inferioribus impositæ.
- 12 Causa in Episcopo censuram imponente probari debet concludenter, ita ut illi affirmanti, eam subesse credendum non sit.
- 13 Episcopi an possint Presbyteris singulos aureos, aut aliam summam singulis annis soluendam imponere? ostenditur.
- 14 Declaratur in text. in capit. prohibemus, de censuris.
- 15 Tributa iuris publici sunt, & non nisi à Principe superiorum non recognoscente imponi valent.